

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра _____ історіографії, джерелознавства та археології _____

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Перший проректор
проф. Холін Ю. В.

_____ р.
“ _____ ” _____ 20 _____ р.

Робоча програма навчальної дисципліни

ОСНОВИ ІСТОРІОГРАФІЇ

(назва навчальної дисципліни)

спеціальність (напрямок) ___ 6.020302 Історія

факультет ІСТОРИЧНИЙ

2016/ 2017 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою факультету (інституту, центру)

“ 27 ” серпня 2016 року, протокол № 8

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Посохов Сергій Іванович, докт. іст. наук, професор кафедри історіографії, джерелознавства та археології

Програму схвалено на засіданні кафедри історіографії, джерелознавства та археології
Протокол від «16» червня 2016 року № 10

Завідувач кафедри

_____ проф. Посохов С. І.

Програму погоджено методичною комісією історичного факультету

Протокол від “17” червня 2016 року № 9

Голова методичної комісії

_____ Тумаков О. І.

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Основи історіографії» складена відповідно до освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми підготовки

бакалавра
(назва рівня вищої освіти, освітньо-кваліфікаційного рівня)

спеціальності історія - 6.020302 (бакалаври)

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни є:

Ознайомити студентів із принципами та методами історіографічного аналізу, особливостями формування та розвитку історіографії як дисципліни, надати уявлення про її термінологічний апарат.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни

Основними завданнями вивчення дисципліни є:

Курс розрахований на студентів 4 курсу історичного факультету. В даному курсі пропонується поглянути на історіографію в різних варіантах співвідношення об'єкту, предмету та методів: як на наукознавчу (об'єкт – історія як наука), літературознавчу (об'єкт – історія як текст) та культурологічну (об'єкт – історія як пам'ять) дисципліну. Відповідними є предмет, методи та категоріальний апарат. Завдання полягає у тому, аби студенти засвоїли основні методи історіографічного аналізу, які обираються в залежності від об'єкту та предмету дослідження.

1.3. Кількість кредитів - 2

1.4. Загальна кількість годин - 72

1.5. Характеристика навчальної дисципліни

Нормативна / за вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
4-й	3-й
Семестр	
7-й	5-й
Лекції	
32 год.	16 год.
Практичні, семінарські заняття	
Не передбачені	Не передбачені
Лабораторні заняття	
Не передбачені	Не передбачені
Самостійна робота	
40 год.	128 год.
Індивідуальні завдання	
год.	

1.6. Заплановані результати навчання

Згідно з вимогами освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми студенти повинні досягти таких результатів навчання:

знати:

- історію зародження та становлення історіографії як наукової дисципліни, її завдання, основні види та рівні історіографічних досліджень;
- основні теоретичні засади дисципліни, зокрема, принципи та методи історіографії як наукознавчої, літературознавчої та культурологічної дисципліни.

вміти:

- використовувати принципи та методи історіографії для аналізу стану історичної науки, наукового співтовариства, діяльності вченого;
- написати рецензію, проаналізувати дисциплінарний масив публікацій, визначити динаміку наукової активності ученого.
- працювати із історіографічними джерелами, аналізувати стан історичної свідомості, визначати напрямки перспективних досліджень.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Історіографія як наукознавча дисципліна.

ТЕМА 1. Вступ.

Зміст: Мета курсу. Завдання. Система електронного навчання.

Поняття «історіографія». Типи та рівні історіографічних досліджень. Основні етапи історії історіографії.

ТЕМА 2. Наукознавство: виникнення та структура.

Зміст: Завдання наукознавства та наукознавчі методи.

ТЕМА 3. Апологія історії як науки.

Зміст: Специфіка історичного знання. Ознаки науки в сучасному сенсі. Історія в системі наук. «Суворі наука» та соціально орієнтоване історіописання. Наука як вид діяльності та соціальний інститут. Види професійної діяльності історика. Професійні методи історика. Організаційний розвиток історичної науки.

ТЕМА 4. Наукознавчі теорії в історіографічному дослідженні.

Зміст: Основні наукознавчі теорії (Т. Кун, П. Феєрабенд, І. Локатос ін.). Парадигми в історичній науці. «Повороти» в історичній науці. Антропологічна парадигма.

ТЕМА 5. Наукознавчі методи в історіографічному дослідженні.

Зміст: Дисциплінарний масив публікацій. Динаміка наукової творчості. Кількісний та тематичний аналіз публікацій.

ТЕМА 6. Наукове співтовариство та особа вченого.

Зміст: Наукове співтовариство як мережева структура. Комунікації в науці. Типологія наукових шкіл. Солідарності та цінності і науковому співтоваристві.

Розділ 2. Історіографія як літературознавча дисципліна.

ТЕМА 7. Історія (минуле) як текст.

Зміст: Поняття «текст». Принципи та методи роботи з текстом. Текстологія, наратологія, герменевтика, деконструкція.

ТЕМА 8. Історіописання та (як) літературна творчість.

Зміст: Історія та література: загальне та відмінне. Літературознавчі принципи та терміни в історіографії.

ТЕМА 9. Літературознавчі методи в історіографічному дослідженні.

Зміст: Метафори. Образи. Методика аналізу метафор та образів. Історичні та історіографічні образи.

Розділ 3. Історіографія як культурологічна дисципліна.

ТЕМА 10. Культурна ангажованість історичного мислення.

Зміст: Історичний час. Моделі часу. Історична свідомість та типи культур. Історик та його габітус.

ТЕМА 11. Історія як пам'ять. Історія та ідеологія.

Зміст: Історична свідомість та історична пам'ять. Види пам'яті, рівні, структура. Конструктивні та деструктивні функції історичної пам'яті. Криза історичної пам'яті. Історія та ідеологія. «Тектологія» О. Богданова. Проблема соціальної відповідальності історика.

ТЕМА 12. Варіанти історіописання та стиль мислення епохи.

Зміст: Соціокультурний контекст історіописання. Історичний оптимізм як методологічний та дидактичний принцип. Оптимістичні проєкції історії. Інтерпретації історичного матеріалу.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
<i>Розділ 1. Історіографія як наукознавча дисципліна.</i>												
Тема 1. Вступ.	8	4				4	18	2				16
Тема 2. Наукознавство	4	2				2	18	2				16
Тема 3. Апологія історії як науки	8	4				4	18	2				16
Тема 4. Наукознавчі теорії в історіографічному дослідженні	4	2				2	18	2				16
Тема 5. Наукознавчі методи в	4	2				2	18	2				16

історіографічному дослідженні											
Тема 6. Наукове співтовариство та особа вченого	4	2			2						
Разом за розділом 1	32	16			16	90	10				80
Розділ 2. Історіографія як літературознавча дисципліна											
Тема 7. Історія (минуле) як текст	4	2			2	18	2				16
Тема 8. Історіописання та (як) літературна творчість	6	2			4	18	2				16
Тема 9. Літературознавчі методи в історіографічному дослідженні.	8	4			4						
Разом за розділом 2	18	8			10	36	4				32
Розділ 3. Історіографія як культурологічна дисципліна											
Тема 10. Культурна ангажованість історичного мислення	4	2			2						
Тема 11. Історія як пам'ять. Історія та ідеологія.	8	4			4		2				16
Тема 12. Варіанти історіописання та стиль мислення епохи.	10	6			4						
Разом за розділом 3	22	12			10	18	2				16
Усього годин	72	36			36	144	16				128

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		
2		
...		

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Форма контролю
1	Ознайомлення із завданнями та матеріалами, які розміщені в системі електронного навчання	4	Співбесіда
2	Ознайомлення із думками вчених-наукознавців	2	Співбесіда

	про місію науки.		
3	Ознайомлення із науковими творами, у яких йдеться про специфіку історичної науки.	4	Співбесіда
4	Ознайомлення із працями Т. Куна, І. Лакатоса, П. Фейерабенда, Д. Бернала, Р. Микулинського, М. Добрава.	4	Співбесіда
5	Аналіз публікаторської активності історика (на вибір).	2	Перевірка завдання
6	Соціальні ролі історика в колективі	2	Співбесіда
7	Ознайомлення із працями Х. Уайта, Ф. Анкерсмита та ін.	2	Співбесіда
8	Аналіз історичного роману	2	Співбесіда
9	Типи сюжетів в історичних працях	2	Співбесіда
10	Ознайомлення із працями Є. Топольського та В. Вжосека	4	Співбесіда
11	Ознайомлення із працею А. Ассман	4	Співбесіда
12	Ознайомлення із працею М. Барга	4	Співбесіда
	Разом	36	

6. Індивідуальні завдання

Аналіз публікаторської активності історика, аналіз періодичного видання історіографічної спрямованості, аналіз наукової школи істориків, підготовка програми конференції з історіографії.

7. Методи контролю

Перевірка завдань, співбесіда, іспит

8. Схема нарахування балів

Приклад для іспиту

Поточний контроль та самостійна робота							Разом	Іспит	Сума	
Розділ 1				Розділ 2			Розділ 3	50	50	100
T1	T2	T3	T5,6	T7	T8	T.9	T. 10-12			
	10	10		10			10			

T1, T2 ... T12 – теми розділів.

Приклад для виконання курсового роботи

Пояснювальна записка	Ілюстративна частина	Захист роботи	Сума
			100

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену	для заліку
90 – 100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

9. Рекомендована література

Основна література

1. Харківський історіографічний словник. – Х., 2004.
2. Барг М.А. Эпохи и идеи: Становление историзма. – М., 1987.
3. Зашкільняк Л.О. Методологія історії від давнини до сучасності. – Львів, 1999.
4. Колесник І.І. Українська історіографія XVIII – початок XX ст. Навч. посібник. – К., 2000.
5. Репина Л. П. История исторического знания: пособие для вузов / А. П. Репина, В. В. Зверева, М. Ю. Парамонова. — 2-е изд., стереотип. — М.: Дрофа, 2006. — 288 с.;

Допоміжна література

6. Попова Т.Н. Историография в лицах, проблемах, дисциплинах. – Одесса, 2007. – 536 с.;
7. Посохов С.И. Многоликая историография: образы историографии как научной и учебной дисциплины // Теории и методы исторической науки: шаг в XXI век: Матер. Междунар. науч. конф. – М., 2008. – С. 243 – 245.
8. Посохов С.І. Історіографічні образи: спроби деконструкції (на матеріалах історіографії університетів) // Харківський історіографічний збірник. – Х., 2006. – С. 49 – 56;
9. Колесник И.И. Когда зародились историографические знания в России? // История СССР. – 1989. - №4;
10. Колесник И.И. История русской историографии XVIII – первой половины XIX века. – Днепропетровск, 1987;
11. Киреева Р.А. Изучение отечественной историографии в дореволюционной России с середины XIX в . до 1917 г. – М., 1983;

12. Пікалов В.Г., Посохов С.І. Історіографія як наукознавча дисципліна // Історична наука на порозі ХХІ століття: підсумки та перспективи: Матер. Всеукр. конф.- Х., 1995;
13. Попова Т.Н. Об институционализации историографии // Проблеми історії та методології історичної науки: Харківський історіографічний збірник. – Х., 1998. – Вип.3;
14. Попова Т.Н. Історіографія в дисциплінарному сімействі історичних наук // Історіографічні дослідження в Україні. – К., 1999. – Вип.9;
15. Попова Т.Н. Историография сквозь призму дисциплинарных традиций // Записки історичного факультету. – Одеса, 1999. – Вип.8;
16. Попова Т.Н. Историографическая наука: проблемы самоназвания // Категоріальний апарат історичної науки: Харківський історіографічний збірник. – Х., 2000. – Вип.4;
17. Попова Т. Лики историографии: имена и смыслы // Історіографічні дослідження в Україні. – К., 2000. – Вип.10;
18. Колесник І.І. Українська історіографія (XVIII – початок ХХ століття). – К., 2000;
19. Українська історіографія на зламі ХХ і ХХІ століть: здобутки і проблеми / За ред. Л.Зашкільняка. – Львів, 2004.
20. Зевелев А.И. Историографическое исследование: методологические аспекты. М., 1987.
21. К новому пониманию человека в истории: Очерки развития современной западной исторической мысли / Под ред. Б.Г. Могильницкого. Томск, 1994.
22. Могильницкий Б.Г. История исторической мысли ХХ века. Вып. I. Кризис историзма. Томск, 2001.
23. Репина Л.П. «Новая историческая наука» и социальная история. М., 1998.
24. Савельева И.М., Полетаев А.В. История и время. М., 1997.
25. Добров Г.М. Наука о науке. Введение в общее науковедение. — М.: Наука, 1966; 2-е – 1970; 3-е издание в 1986 г.;
26. Микулинский С.Р. Очерки развития историко-научной мысли. М., 1988.
27. Поппер К. Логика и рост научного знания. М., 1983
28. Степин В.С. Философия науки. М., 2003;
29. Блок М. Апология истории или ремесло историка. М.: Наука, 1986;
30. Кун Т. Структура научных революций. – М., 1975;

31. Лакатос И. Методология научных исследовательских программ // Вопросы философии. 1995. № 4;
32. Фуко М. Что такое автор? // Фуко М. Воля к истине: По ту сторону знания, власти и сексуальности. М., 1996;
33. Уайт Х. Метаистория: Историческое воображение в Европе XIX века. – Екатеринбург, 2002;
34. Холтон Дж. Тематический анализ науки. – М., 1981;
35. Коллинз Р. Социология философий. Глобальная теория интеллектуального измерения. – Новосибирск, 2002;
36. Ганс Селье. От мечты к открытию. – М., 1987;
37. Дежина И.Г., Киселева В.В. Научные школы: интеллектуальная капитализация или стагнация? // Мировая эк-ка и междунар отн. – 2009. - №1;
38. Барт Р. Избранные работы: Семиотика. Поэтика. – М., 1989. – С. 413 – 424;
39. Введение в литературоведение. Литературное произведение: Основные понятия и термины. – М., 1999;
40. Деррида Ж. Письмо и различие. СПб: Академический проект, 2000;
41. Ильин И. П. Постмодернизм. Словарь терминов. – М., 2001;
42. Рикёр П. Время и рассказ. СПб., 1999. Т. 1;
43. Бахтин М.М. Эстетика словесного творчества. М., 1979;
44. Лотман Ю.М. Избранные статьи в 3-х томах. Т.1. Статьи по семиотике и типологии культуры. Таллинн, 1992;
45. Лосев А.Ф. Форма. Стиль. Выражение. М., 1995;
46. Вжозек В. Историография как игра метафор: судьбы «Новой исторической науки» // Одиссей. Человек в истории. Культурно-антропологическая история сегодня. М. 1991;
47. Анкерсмит Ф. Р. История и тропология: взлет и падение метафоры./ пер. с англ. М. Кукарцева, Е. Коломоец, В. Катаева - М.: Прогресс-Традиция, 2003. - 496 с.
48. Барг М. А. Историческое сознание как проблема историографии // Цепь времен. Проблемы исторического сознания. М. 2005;
49. Нора П. Франция-память / П. Нора, М. Озуф, Ж. де Пюимеж, М. Винок. - СПб.: Изд-во С.-Петербур. ун-та, 1999;
50. Нові перспективи історіописання / За ред.. П. Берка. – К.: Ніка-Центр, 2004.